

Ruch Biblijny i Liturgiczny

Nr 5

ROK XLI

1988

D O K U M E N T Y

Kongregacja Kultu Bożego
Prot. N. 120/88

LIST OKÓLNY O PRZYGOTOWANIU I OBCHODZENIU ŚWIĄT WIELKANOCNYCH

WSTĘP

1. Odnowa obrzędów uroczystości wielkanocnych i całego Wielkiego Tygodnia dokonana przez Piusa XII w latach 1951 i 1955 została z radością przyjęta przez wszystkie Kościoły obrządku rzymskiego¹.

Sobór Watykański II, zwłaszcza w *Konstytucji o świętej Liturgii*, wielokrotnie podkreślił centralne znaczenie misterium paschalnego zgodnie z tradycją i przypomniał, że z niego czerpią moc wszystkie sakramenty i sakramentalia².

2. Jak tydzień ma swój początek i szczyt w celebracji dnia niedzielnego, naznaczonego charakterem paschalnym, tak szczyt całego roku liturgicznego jaśnieje w świętym, paschalnym Triduum Męki i Zmartwychwstania Chrystusa³, przygotowanym przez okres Wielkiego Postu i rozciągniętym na okres pięćdziesięciu dni pełnych radości.

3. W wielu częściach Kościoła katolickiego chrześcijanie ze swoimi

¹ Por. S. K. Obrzędów, *Dekret „Dominicae Resurrectionis”* (9 lutego 1951) AAS 43 (1951) 128—137; S. K. Obrzędów, *Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria”* (16 listopada 1955) AAS 47 (1955) 838—847.

² Por. Sob. Wat. II, KL 5, 6, 67.

³ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 18.

pasterzami cenią te obrzędy i uczestniczą w nich z prawdziwym pożytkiem duchowym.

W niektórych krajach z biegiem czasu zaczęła stygnąć gorliwość z jaką przyjęto odnowienie Wigilii Paschalnej. W niektórych miejscach samo pojęcie wigilii nie jest znane i jej celebrowanie uważa się za zwykłą mszę wieczorną, odprawianą w ten sposób i w tej porze, o której odprawia się msze niedzielne antycypowane w poprzedzającą sobotę.

W niektórych krajach z biegiem czasu zaczęła stygnąć gorliwość browania obrzędów świętego Triduum. Ponadto, gdy nabożeństwa i pobożne ćwiczenia ludu chrześcijańskiego urzadza się w godzinach wygodniejszych, wierni uczestniczą w nich liczniej niż w obrzędach liturgicznych.

Bez wątpienia, tego rodzaju trudności mają źródło w niedostatecznym przygotowaniu duchowieństwa i wiernych do zrozumienia roli misterium paschalnego jako centrum roku liturgicznego i życia chrześcijańskiego⁴.

4. Okres wakacji, który w wielu krajach zbiega się z Wielkim Tygodniem oraz mentalność dzisiejszego społeczeństwa, stanowią dalszą przeszkodę w uczestniczeniu wiernych w obrzędach Wielkiego Tygodnia.

5. Kongregacja Kultu Bożego biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia, uznała za stosowne przypomnieć niektóre zasady doktrynalne i pastoralne oraz różne normy dotyczące Wielkiego Tygodnia. Inne zasady podane w księgach liturgicznych na okres Wielkiego Postu, Wielki Tydzień i Okres Wielkanocny, zachowują własną moc, chyba że w tym dokumencie otrzymają inną interpretację.

Wszystkie te zasady zostają w tym dokumencie z naciskiem przypomniane, aby największe tajemnice odkupienia były lepiej odprawiane, aby wierni mogli w nich uczestniczyć z większym pożytkiem⁵.

I. OKRES WIELKIEGO POSTU

6. Doroczny okres czterdziestodniowej pokuty jest czasem łaski, w którym wstępuje się na świętą górę Paschy.

Okres Wielkiego Postu dzięki swojemu podwójnemu charakterowi przygotowuje katechumenów i wiernych do celebrowania misterium paschalnego. Katechumenów przygotowuje się do sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego przez obrzęd wybrania, skrutynia oraz katechezę, wierni natomiast, którzy częściej słuchają słowa Bożego i modlą się, przez pokutę przygotowują się do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych⁶.

⁴ Por. Sob. Wat. II, DB 15.

⁵ Por. S. K. Obrzędów, Dekret „*Maxima redemptionis nostrae myste-ria*” (16 listopada 1955) AAS 47 (1955) 838—847.

⁶ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 249.

a) *Wielki Post i wtajemniczenie chrześcijańskie*

7. Całe wtajemniczenie chrześcijańskie ma charakter paschalny, ponieważ jest pierwszym sakramentalnym udziałem w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Wielki Post powinien osiągnąć pełne znaczenie jako okres oczyszczenia i oświecenia, przede wszystkim przez skrutynia i obrzędy przekazania; samą Wigilię Paschalną należy uważać za najodpowiedniejszy czas na sprawowanie sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego⁷.

8. Wspólnoty, w których nie ma katechumenów, niech się modlą za tych, którzy gdzie indziej w ciągu najbliższej Wigilii Paschalnej otrzymają sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego. Pasterze niech tłumaczą wiernym, jakie znaczenie dla rozwoju ich życia duchowego ma wyznanie wiary otrzymanej na chrzcie. Do odnowienia tego wyznania wiary zostaną wezwani w czasie Wigilii Paschalnej, po zakończeniu czterdziestodniowego postu⁸.

9. W Wielkim Poście powinna się odbywać katechizacja dla dorosłych, którzy zostali ochrzczeni w dzieciństwie, ale nie uczęszczali na katechizację i nie zostali dopuszczeni do bierzmowania i Eucharystii. W tym okresie powinny się odbywać nabożeństwa pokutne, aby ich przygotować do sakramentu pojednania⁹.

10. Wielki Post jest okresem właściwym do sprawowania obrzędów pokutnych na podobieństwo skrutyniów dla dzieci nieochrzczonych, które osiągnęły wiek katechizacyjny i dla dzieci ochrzczonych, przed pierwszym dopuszczeniem ich do sakramentu pokuty¹⁰.

Biskup powinien popierać formację katechumenów, tak dorosłych jak i dzieci i w miarę możliwości przewodniczyć przepisanyemu obrzędowi, przy gorliwym udziale wspólnoty lokalnej¹¹.

b) *Sprawowanie liturgii w okresie Wielkiego Postu*

11. Niedziele Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami. Uroczystości, które przypadają w te niedziele, obchodzi się w poprzedzającą sobotę¹². Dni powszednie Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wspomnieniami obowiązkowymi¹³.

⁷ Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, nr 8; KPK, kan. 856.

⁸ Por. *Mszal Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 46.

⁹ Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, rozdz. IV, przede wszystkim nr 303.

¹⁰ Por. tamże, nry 330—333.

¹¹ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nry 250, 406—407; Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, nr 41.

¹² Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 5; Por. tamże, nr 56f, i „*Notitiae*” 23 (1987) 397.

¹³ Tamże, nr 16b.

12. Przede wszystkim w homiliach niedzielnych należy podawać pouczenia katechetyczne o misterium paschalnym i o sakramentach, dokładnie wyjaśniając teksty lekcjonarza, zwłaszcza perykopy z Ewangelii, które naświetlają różne aspekty chrztu oraz innych sakramentów, a także miłosierdzie Boże.

1°. Niech pasterze częściej i obszerniej wyjaśniają słowo Boże w homiliach w dni powszednie, w nabożeństwach słowa Bożego, w nabożeństwach pokutnych¹⁴, w specjalnych kazaniach, a także przy nawiedzaniu rodzin lub grup rodzin w związku z błogosławieństwem. Wierni niechaj często uczestniczą w mszach dni powszednich, a tam, gdzie nie mogą tego czynić, należy ich wezwać, aby przynajmniej w rodzinie lub prywatnie odczytywali teksty czytań tych mszy.

14. Okręg Wielkiego Postu zachowuje charakter pokutny¹⁵. W katechezie należy wiernym przedstawić oprócz społecznych skutków grzechu właściwą naturę pokuty, która odwraca się od grzechu, ponieważ jest on obrazą Boga¹⁶.

Cnota i praktyka pokuty pozostają koniecznymi częściami przygotowania do Wielkanocy. Z nawrócenia serca powinna wypływać zewnętrzna praktyka pokuty tak poszczególnych chrześcijan, jak całej społeczności. Praktyka pokuty, dostosowana do okoliczności i warunków naszej epoki, powinna być przepojona duchem ewangelicznej pokuty i kierować się także ku dobru braci.

Nie wolno zapominać o roli Kościoła w budzeniu ducha pokuty, dlatego należy często modlić się za grzeszników w ramach modlitwy powszechnej¹⁷.

15. Wiernym należy zalecać gorliwe i owocne uczestniczenie w liturgii wielkopostnej i w nabożeństwach pokutnych. Przede wszystkim należy ich wzywać, aby zgodnie z prawem i z tradycją Kościoła przystąpili w tym czasie do sakramentu pokuty i mogli z oczyszczoną duszą uczestniczyć w misteriach paschalnych. Jest rzeczą właściwą, aby w okresie Wielkiego Postu sprawować sakrament pokuty według *Obrzędu pojednania* wielu penitentów ze spowiedzią i rozgrzeszeniem indywidualnym, jak to opisano w *Rytuale rzymskim*¹⁸.

Duszpasterze niech się gorliwie oddają posłudze pojednania i niech ułatwiają dostęp do tego sakramentu wyznaczając większą ilość godzin przeznaczonych na słuchanie indywidualnych spowiedzi.

16. Cały wysiłek pokutny Wielkiego Postu zmierza także do tego, aby w jaśniejszym świetle przedstawić życie Kościoła lokalnego i je rozwijać. Dlatego bardzo się zaleca, aby zachowano i rozwijano tradycyjną formę zebrań Kościoła lokalnego na wzór stacji rzymskich.

¹⁴ *Mszal Rzymski, Ogólne wprowadzenie*, nr 42; *Por. Obrzędy pokuty*, nr 36—37.

¹⁵ Paweł VI, *Konst. Apost. „Paenitemini”*, II, 1; AAS 58 (1966) 183.

¹⁶ *Ceremoniał Biskupów*, nr 251.

¹⁷ *Por. tamże*, nr 251; *Sob. Wat. II, KL 109*.

¹⁸ *Por. Ceremoniał Biskupów*, nr 251.

Takie zgromadzenia wiernych zwłaszcza przy grobach świętych, albo w głównych kościołach miasta, albo w sanktuariach, albo w bardziej uczęszczanych miejscach pielgrzymkowych¹⁹.

17. W Wielkim Poście nie wolno zdobić ołtarzy kwiatami, na instrumentach wolno grać tylko dla podtrzymania śpiewu²⁰, zgodnie z pokutnym charakterem tego okresu.

18. Od początku Wielkiego Postu aż do Wigilii Paschalnej opuszcza się „Alleluja” we wszystkich częściach liturgii, także w uroczystości i święta²¹.

19. W czasie sprawowania Eucharystii i w czasie nabożeństw, należy wykonywać śpiewy zgodne z charakterem tego okresu i z tekstami liturgicznymi.

20. Należy popierać nabożeństwa bardziej zgodne z duchem Wielkiego Postu, jak Droga Krzyżowa, i przepoić je duchem liturgii, aby łatwiej przysposobić wiernych do celebrowania misterium paschalnego.

c) Szczegółowe przepisy na pewne dni Wielkiego Postu

21. W środę przed 1. niedzielą Wielkiego Postu wierni przyjmując popiół wchodzą w okres ustanowiony dla oczyszczenia dusz. Ten obrzęd pokutny pochodzący z tradycji biblijnej i zachowany do naszych czasów w zwyczajach Kościoła, oznacza stan człowieka grzesznego, który zewnętrznie wyznaje swoją winę wobec Boga i w ten sposób wyraża wolę wewnętrznego nawrócenia, ufając, że Bóg okaże mu miłosierdzie. Przez ten obrzęd rozpoczyna się droga nawrócenia, która osiąga swój cel przez sprawowanie sakramenta pokuty w dniach poprzedzających Paschę²².

Błogosławieństwo i nałożenie popiołu odbywa się w czasie mszy, albo poza mszą. W tym wypadku należy je poprzedzić Liturgią słowa i zakończyć Modlitwą powszechną²³.

22. Środa Popielcowa jest obowiązującym dniem pokuty który należy zachować w całym Kościele przez wstrzemięźliwość i post²⁴.

23. I. niedziela Wielkiego Postu jest początkiem czcigodnego czasu dorocznej pokuty wielkopostnej²⁵. W mszy tej niedzieli powinny być elementy, które podkreślają ten moment, np.: procesja na wejście z Litanią do wszystkich Świętych²⁶. Wypada, aby w czasie mszy 1. niedzieli Wielkiego Postu biskup odprawił w katedrze lub w innym

¹⁹ Por. tamże, nr 260.

²⁰ Tamże, nr 252.

²¹ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 28.

²² Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 253.

²³ *Mszal Rzymski*, Środa Popielcowa.

²⁴ Por. Paweł VI, *Konst. Apost. „Paenitemini”*, II, 1; *ΛAS* 58 (1936) 183; *KPK*, kan. 1251.

²⁵ Por. *Mszal Rzymski*, 1. niedziela Wielkiego Postu, kolekta i modlitwa nad darami.

²⁶ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 261.

kościelne Obrzęd wybrania katechumenów, jeżeli jest taka potrzeba duszpasterska²⁷.

24. Ewangelie o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o wskrzeszeniu Łazarza, wyznaczone na 3., 4. i 5. niedzielę Wielkiego Postu w roku A, ze względu na ich doniosłe znaczenie w obrzędach wtajemniczenia chrześcijańskiego mogą być czytane także w latach B i C, zwłaszcza tam, gdzie są katechumeni²⁸.

25. W 4. niedzielę Wielkiego Postu *Laetare* oraz w uroczystości i święta można grać na instrumentach i można ozdobić ołtarz kwiatami. W tę niedzielę można użyć parametrów różowego koloru²⁹.

26. Można zachować zwyczaj zasłaniania krzyżów i obrazów w kościele od 5. niedzieli Wielkiego Postu; jeżeli to uchwali Konferencja Episkopatu. Krzyże pozostają zasłonięte aż do końca obrzędów Wielkiego Piątku, obrazy aż do początku Wigilii Paschalnej³⁰.

II. WIELKI TYDZIEŃ

27. W Wielkim Tygodniu Kościół celebrowa misteria zbawienia, których Chrystus dokonał w ostatnich dniach swojego życia, poczynając od Jego mesjańskiego wjazdu do Jerozolimy.

Aż do Wielkiego Czwartku trwa okres Wielkiego Postu. Od wieczornej Mszy Wieczerzy Pańskiej zaczyna się Triduum Paschalne, które trwa przez Wielki Piątek Męki Pańskiej i Wielką Sobotę, ma swoje centrum w Wigilii Paschalnej i kończy się Nieszporami Niedzieli Zmartwychwstania.

„Dni Wielkiego Tygodnia od Wielkiego Poniedziałku do Wielkiego Czwartku włącznie mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi obchodami liturgicznymi³¹. W tych dniach nie wypada sprawować sakramentów chrztu i bierzmowania.

a) Niedziela Palmowa czyli Męki Pańskiej

28. Wielki Tydzień rozpoczyna się w Niedzielę Palmową czyli Męki Pańskiej, która łączy zapowiedź królewskiego triumfu Chrystusa i pochwałę Jego Męki. W obrzędach i w katechezie tego dnia należy ukazać związek między tymi dwoma aspektami misterium paschalnego³².

29. Od starożytności wjazd Chrystusa do Jerozolimy wspomina się przez uroczystą procesję. Chrześcijanie czczą to zdarzenie naśladując

²⁷ Por. tamże, nry 408—410.

²⁸ Por. *Mszal Rzymski, Lekcjonarz mszalny*, wyd. drugie 1981, Wprowadzenie, nr 97.

²⁹ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 261.

³⁰ *Mszal Rzymski*, rubryka w sobotę 4 tygodnia Wielkiego Postu.

³¹ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 16a.

³² Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 263.

okrzyki i gesty dzieci hebrajskich, które wyszły naprzeciw Pana i śpiewały „Hosanna”⁸⁸.

Procesja powinna być jedna i odbyć się przed mszą, w której uczestniczy najwięcej ludzi, może się odbyć także w porze wieczornej, w sobotę lub w niedzielę. Aby ją odprawić, wierni powinni się zgromadzić w jakimś kościele mniejszym lub w innym odpowiednim miejscu poza kościołem, do którego zmierza procesja.

Wierni uczestniczą w tej procesji trzymając gałązki palm lub innych drzew. Kapłani i asystujący trzymając również gałązki idą przed wiernymi⁸⁴.

Palmy lub gałązki błogosławi się, aby je nieść w procesji. Palmy zachowane w domach przypominają wiernym zwycięstwo Chrystusa, które wspominali przez udział w procesji.

Niech pasterze dołożą starań, aby ta procesja na cześć Chrystusa Króla została przygotowana i odprawiona w sposób owocny dla życia duchowego wiernych.

30. Oprócz opisanej wyżej uroczystej procesji, Mszał rzymski podaje dwie inne formy uczczenia pamiątki wjazdu Chrystusa do Jerozolimy. Należy z nich korzystać nie ze względu na wygodę i łatwość, lecz ze względu na trudności, które uniemożliwiają procesję.

Drugą formą wspomnienia wjazdu Chrystusa jest uroczyste wejście, gdy nie można odbyć procesji poza kościołem. Trzecia forma to zwykłe wejście. Używa się tej formy we wszystkich mszach tej niedzieli, w których nie ma wejścia uroczystego⁸⁵.

31. Tam, gdzie nie można odprawić mszy, wypada, aby odbyło się nabożeństwo słowa Bożego na temat mesjańskiego wjazdu i Męki Pańskiej albo w godzinach wieczornych, albo w niedzielę o dogodnej porze⁸⁶.

32. W czasie procesji schola i lud wykonują śpiewy wskazane w Mszale rzymskim, jak psalm 24 (23) i 47 (46) oraz inne odpowiednie śpiewy na cześć Chrystusa Króla.

33. Opis Męki Pańskiej ma szczególnie uroczysty charakter. Należy zadbać, aby go śpiewano lub czytano w sposób tradycyjny, to znaczy przez trzy osoby, które występują w roli Chrystusa, ewangelisty i ludu. Pasję wykonują albo diakoni i prezbiterzy, albo, gdy ich nie ma — lektorzy; w takim wypadku słowa Chrystusa należy zarezerwować kapłanowi.

Pasję śpiewa się bez przynoszenia świeczników i bez kadzidła. Opuszcza się pozdrowienie ludu i żegnanie księgi; tylko diakoni proszą kapłana o błogosławieństwo, jak zwykle przed Ewangelią⁸⁷.

⁸³ Por. *Mszał Rzymski*, Niedziela Palmowa czyli Męki Pańskiej, nr 9.

⁸⁴ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 270.

⁸⁵ Por. *Mszał Rzymski*, Niedziela Palmowa czyli Męki Pańskiej, nr 16.

⁸⁶ Por. tamże, nr 19.

⁸⁷ Por. tamże, nr 22. Co do Mszy, której przewodniczy biskup, por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 74.

Wypada, aby dla duchowego dobra wiernych Pasja została odczytana w całości i aby nie opuszczano czytań, które ją poprzedzają.

34. Po skończeniu Pasji nie należy opuszczać homilii.

b) Msza Krzyżma

35. Msza Krzyżma, w czasie której biskup koncelebrując ze swoimi kapłanami konsekruje święte Krzyżmo i błogosławi oleje, jest ukazaniem jedności kapłanów z własnym biskupem w jednym i tym samym kapłaństwie i w służbie Chrystusa³⁸. Do udziału w tej mszy należy wezwać kapłanów z różnych stron diecezji, aby koncelebrowali z biskupem jako świadkowie i współdziałający w konsekracji Krzyżma, podobnie jak są współpracownikami i doradcami w codziennej posłudze wiernym.

Wiernych należy również gorliwie wezwać do udziału w tej mszy i do przyjęcia w czasie niej sakramentu Eucharystii.

Zgodnie z tradycją, Mszę Krzyżma odprawia się w Wielki Czwartek. Jeżeli duchowieństwo i lud mają trudności w zgromadzeniu się w tym dniu obok biskupa, tę mszę można odprawić w innym dniu bliskim Wielkanocy³⁹. W sprawowaniu sakramentów wtajemniczenia w noc paschalną należy bowiem użyć nowego Krzyżma i oleju katechumenów.

36. Należy odprawić jedną Mszę Krzyżma ze względu na jej znaczenie w życiu diecezji. Należy ją odprawić w kościele katedralnym, lub ze względów duszpasterskich w innym kościele⁴⁰, zwłaszcza okazalnym.

Przyjęcie poświęconych olejów może się odbyć w poszczególnych parafiach albo przed wieczorną Mszą Wieczerzy Pańskiej, albo w innym czasie bardziej dogodnym. Ułatwi to pouczenie wiernych o znaczeniu olejów świętych i Krzyżma, a także o ich skutkach w życiu chrześcijańskim.

c) Obrzęd pokutny przy końcu Wielkiego Postu

37. Wypada, by okres Wielkiego Postu zakończył się tak dla poszczególnych wiernych, jak dla całej społeczności chrześcijańskiej, jakimś obrzędem pokutnym, aby wszyscy przygotowali się do pełniejszego udziału w misterium paschalnym⁴¹.

Taki obrzęd powinien się odbyć przed Triduum Paschalnym i nie powinien bezpośrednio poprzedzać wieczornej Mszy Wieczerzy Pańskiej.

³⁸ Sob. Wat. II, DK 7.

³⁹ *Ceremoniał Biskupów*, nr 275.

⁴⁰ Por. tamże, nr 276.

⁴¹ Por. *Obrzędy pokuty*, Dodatek II, nry 1—7; Por. wyżej, nr 18.

III. TRIDUUM PASCHALNE W OGÓLNOŚCI

38. Największe misteria odkupienia ludzkiego Kościół obchodzi co roku od wieczornej Mszy Wielkiego Czwartku Wieczerzy Pańskiej aż do Nieszporów Niedzieli Zmartwychwstania. Ten czas słusznie się nazywa „Triduum Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i zmartwychwstałego”⁴², słusznie również nazywa się „Triduum Paschalne”, ponieważ w czasie niego uobecnia się i dokonuje misterium Paschy, to jest przejście Pana z tego świata do Ojca. Sprawując to misterium Kościół przez znaki liturgiczne i sakramentalne ściśle jednoczy się z Chrystusem, swoim Oblubieńcem.

39. Święty jest post paschalny w pierwsze dwa dni Triduum, w które zgodnie z pierwotną tradycją Kościół pości, „ponieważ został zabrany Oblubieniec”⁴³. W Wielki Piątek Męki Pańskiej wszędzie należy zachować post i wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych. Radzi się zachować post także w Wielką Sobotę, aby Kościół z otwartą i podniesioną duszą doszedł do radości Niedzieli Zmartwychwstania⁴⁴.

40. Zaleca się wspólne odprawianie Godziny czytań i Jutrznii w Wielki Piątek i Wielką Sobotę. Wypada, aby w kościele katedralnym biskup, w miarę możliwości, uczestniczył w oficjum z duchowieństwem i ludem⁴⁵.

To oficjum, dawniej nazywane „Ciemną Jutrznia”, powinno zachować należne miejsce w pobożności wiernych, aby przez pobożne rozważanie kontemplowali mękę, śmierć i pogrzeb Chrystusa, oczekując na wieść o Jego zmartwychwstaniu.

41. Aby godnie celebrować Triduum Paschalne, trzeba odpowiedniej liczby asystujących i ministrantów. Powinni oni otrzymać staranne pouczenie co do czynności, jakie mają wykonywać. Duszpasterze niech jak najlepiej wyjaśnią wiernym znaczenie i porządek obrzędów Triduum Paschalnego i przygotowują ich do czynnego i owocnego udziału.

42. Śpiew ludu, asystujących i kapłana ma szczególne znaczenie w odprawianiu obrzędów Wielkiego Tygodnia, a zwłaszcza Triduum Paschalnego, ponieważ jest bardzo zgodny z uroczystym charakterem tych dni, a teksty osiągają większą siłą wyrazu, gdy są śpiewane.

Konferencje Episkopatu, jeżeli jeszcze tego nie zrobiły, niech podadzą melodie do tekstów i aklamacji, które zawsze powinny być śpiewane. Chodzi o następujące teksty:

⁴² Por. S. K. Obrzędów, *Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria”* (16 listopada 1955) AAAS 47 (1955) 858; Św. Augustyn, *List 55*, 24: PL 35, 215.

⁴³ Por. Mk 2, 19—20; Tertulian, *O poście*, 2 i 13, *Corpus Christianorum* II, s. 1271.

⁴⁴ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 295; Sob. Wat. II, KL 110.

⁴⁵ Por. tamże, nr 296; *Ogólne wprowadzenie do Liturgii godzin*, nr 210.

a) Modlitwa powszechna Wielkiego Piątku Męki Pańskiej; wezwanie diakona, jeżeli się odbywa, lub aklamacja ludu;

b) śpiew przy odsłonięciu i adoracji Krzyża;

c) aklamacja na procesję z paschałem i w czasie Orędzia Wielkanocnego, Alleluja responsoryjne, Litanie do wszystkich Świętych i aklamacja po błogosławieństwie wody.

Nie należy łatwo omijać liturgicznych tekstów przeznaczonych dla ludu; ich przekłady na język żywy powinny otrzymać melodie. Jeżeli jeszcze nie są gotowe teksty do liturgii śpiewanej w języku krajowym, tymczasem należy wybrać inne teksty, podobne. Należy zredagować zbiór śpiewów przeznaczony specjalnie na te dni Triduum Paschalnego. Należy podać szczególnie:

a) śpiewy na błogosławieństwo i procesję z psalmami i na wejście do kościoła;

b) śpiewy na procesję z olejami;

c) śpiewy na procesję z darami w czasie Mszy Wieczerzy Pańskiej i hymn na procesję, w której przenosi się Najświętszy Sakrament do kaplicy adoracji;

d) refreny do psalmów na Wigilię Paschalną i śpiew na pokropienie wodą święconą.

Należy również podać odpowiednie melodie do Pasji, Orędzia Wielkanocnego i błogosławieństwa wody chrzcielnej, aby ułatwić śpiewanie tych tekstów.

W większych kościołach należy czerpać z bogatego skarbca muzyki sakralnej starożytnej i współczesnej, zawsze jednak należy przewidzieć właściwy udział ludu.

43. Wypada, aby małe wspólnoty zakonne, kleryckie i niekleryckie, oraz inne wspólnoty świeckie uczestniczyły w obrzędach Triduum Paschalnego w większych kościołach ⁴⁶.

Podobnie, jeżeli w jakimś miejscu nie ma wystarczającej liczby uczestników, ministrantów i śpiewaków, nie należy tam sprawować obrzędów Triduum Paschalnego, a wierni powinni się gromadzić w jakimś większym kościele.

Także tam, gdzie kilka małych parafii obsługuje jeden kapłan, wypada aby wierni tych parafii, w miarę możliwości gromadzili się w głównym kościele na te obrzędy.

Dla dobra wiernych, tam gdzie proboszczowi powierzone są dwie lub kilka parafii, w których liczni wierni uczestniczą w obrzędach i można je odbyć z należą uroczystością, wolno proboszczowi powtarzać obrzędy Triduum Paschalnego ⁴⁷.

⁴⁶ Por. S. K. Obrzędów, *Instrukcja „Eucharisticum mysterium”* (25 maja 1967) nr 26, AAS 59 (1967) 558. N. B.: W klasztorach mniszek obrzędy Triduum Paschalnego powinny się odbyć w sposób uroczysty w kościele klasztoru.

⁴⁷ Por. S. K. Obrzędów, *Zarządzenia i wyjaśnienia dotyczące odnowionych Obrzędów Wielkiego Tygodnia* (1 lutego 1957) nr 21; AAS 49 (1957) 91—95.

Alumni seminariów powinni tak przeżywać paschalne misterium Chrystusa, aby umieli w nie wtajemniczać lud, który będzie im powierzony⁴⁸, dlatego powinni otrzymać pełną i kompletną formację liturgiczną. Jest rzeczą bardzo właściwą, aby alumni w czasie lat swojego przygotowania w seminarium uczestniczyli w uroczystych formach obrzędów związanych ze świętami paschalnymi, zwłaszcza w tych, którym przewodniczy biskup⁴⁹.

IV. WIECZORNA MSZA WIELKIEGO CZWARTKU WIECZERZY PAŃSKIEJ

44. „Mszą, którą celebrować się w wieczornych godzinach Wielkiego Czwartku, Kościół rozpoczyna Triduum Paschalne. Wspomina również tę ostatnią wieczerzę, w czasie której Pan Jezus tej nocy, której był wydany, umiłował aż do końca swoich, którzy byli na świecie, ofiarował Bogu Ojcu swoje Ciało i Krew pod postaciami chleba i wina, i dał Apostołom, aby spożywali, polecił również im oraz ich następcom w kapłaństwie składać ofiarę”⁵⁰.

45. Cała uwaga duszy powinna się zwrócić na misteria, które wspomina się w czasie tej mszy: mianowicie ustanowienie Eucharystii i kapłaństwa oraz polecenie Pana o miłości bratniej; należy to wyjaśnić w homilii.

46. Mszę Wieczerzy Pańskiej odprawia się w godzinach wieczornych, w porze bardziej odpowiedniej do pełnego udziału całej wspólnoty lokalnej. Wszyscy kapłani mogą w tym dniu koncelebrować, chociaż w tym dniu koncelebrowali Mszę Krzyżma, albo mają odprawić drugą mszę dla dobra wiernych⁵¹.

47. Tam, gdzie względy duszpasterskie tego wymagają, Ordynariusz miejscowy może pozwolić na odprawienie drugiej mszy w kościołach i w kaplicach. Należy ją odprawić w godzinach wieczornych, a w razie prawdziwej konieczności w godzinach rannych, lecz tylko dla wiernych, którzy żadną miarą nie mogą uczestniczyć w mszy wieczornej. Tego rodzaju celebracje nie mogą się odbywać dla wygody osób prywatnych lub małych grup specjalnych, i nie mogą zmniejszać udziału wiernych w głównej Mszy.

Według pradawnej tradycji Kościoła, nie wolno w tym dniu odprawić mszy bez udziału wiernych⁵².

48. Przed mszą wieczorną tabernakulum powinno być zupełnie puste⁵³. Komunikanty do Komunii wiernych należy konsekrować w cza-

⁴⁸ Sob. Wat. II, DFK 8.

⁴⁹ Por. S. K. Wychowania Katolickiego, *Instrukcja o wychowaniu liturgicznym w seminariach* (17 maja 1979) nry 15, 33.

⁵⁰ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 297.

⁵¹ Por. *Mszal Rzymski*, *Wieczorna Msza Wieczerzy Pańskiej*.

⁵² Por. tamże.

⁵³ Por. tamże, nr 1.

sie sprawowania Najświętszej Ofiary⁵⁴. Należy konsekrować taką ilość komunikantów, aby wystarczyły także na Wielki Piątek.

49. Do przechowywania Najświętszego Sakramentu należy przygotować kaplicę i tak ją ozdobić, aby sprzyjała modlitwie i rozważaniu; zaleca się surowość wystroju zgodną z liturgią tych dni. Należy unikać przeciwnych nadużyć⁵⁵.

Jeżeli tabernakulum znajduje się w kaplicy oddzielonej od głównej nawy, wypada tam przygotować miejsce złożenia i adoracji Najświętszego Sakramentu.

50. W czasie śpiewania hymnu „Chwała na wysokości” biją dzwony, zgodnie z miejscowym zwyczajem, po skończeniu hymnu milkną aż do hymnu „Chwała na wysokości” Wigilii Paschalnej, chyba że Konferencja Episkopatu albo Ordynariusz miejscowy inaczej postanowi⁵⁶. W tym czasie organów oraz innych instrumentów muzycznych można używać tylko do podtrzymania śpiewu⁵⁷.

51. Umywanie nóg wybranym mężczyznom, które zgodnie z tradycją odbywa się w tym dniu, oznacza postawę służebną i miłość Chrystusa, który „nie przyszedł aby Mu służono, lecz aby służyć”⁵⁸. Dobrze jest zachować tę tradycję i wyjaśnić jej właściwe znaczenie.

52. W procesji na przygotowanie darów można złożyć dary dla biednych, zwłaszcza zebrane w czasie Wielkiego Postu jako owoc pokuty. Lud śpiewa w tym czasie „Gdzie miłość prawdziwa i dobroć”⁵⁹.

53. W momencie Komunii diakoni albo akolici, albo szafarze nadzwyczajni mogą wziąć z ołtarza Eucharystię, aby później zanieść ją do chorych, którzy przyjmą Komunię w domu. W ten sposób nawet chorzy mogą się ściśle złączyć z Kościołem celebrującym.

54. Po odmówieniu modlitwy po Komunii odbywa się procesja przez kościół, w której przenosi się Najświętszy Sakrament do miejsca przechowania. Na czele idzie ministrant z krzyżem, niesie się płonące świece i kadzielnicę. W czasie procesji śpiewa się hymn „Sław, języku” lub inną pieśń eucharystyczną⁶⁰. Przeniesienie i złożenie Najświętszego Sakramentu nie mogą się odbyć w tych kościołach, w których w Wielki Piątek nie odbywa się liturgia ku czci Męki Pańskiej.

55. Najświętszy Sakrament składa się w tabernakulum lub w szkatule zamkniętej. Nie wolno robić wystawienia w monstrancji.

Tabernakulum lub szkatuła nie może mieć formy grobu, należy unikać nazwy „grob”. Kaplicy złożenia nie przygotowuje się dla

⁵⁴ Sob. Wat. II, KL 55; S. K. Obrzędów, *Instrukcja „Eucharisticum mysterium”* (25 maja 1967) nr 31, AAS 59 (1967) 557—558.

⁵⁵ S. K. Obrzędów, *Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria”* (16 listopada 1955) nr 9, AAS 47 (1955) 895.

⁵⁶ Por. *Mszal Rzymski, Wieczorna Msza Wieczerzy Pańskiej*.

⁵⁷ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 300.

⁵⁸ Mt 20, 28.

⁵⁹ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 303.

⁶⁰ Por. *Mszal Rzymski, Wieczorna Msza Wieczerzy Pańskiej*, nry 15—16.

wyobrażenia grobu Pana, lecz dla przechowania Chleba Eucharystycznego do Komunii w Wielki Piątek Męki Pańskiej.

56. Należy wezwać wiernych, aby po Mszy Wieczerzy Pańskiej przez pewną część nocy odbywali w kościele adorację przed Najświętszym Sakramentem uroczyste przechowywanym tego dnia. W czasie trwania adoracji można czytać część Ewangelii według świętego Jana (rozdz. 13—17).

Po północy adoracja odbywa się bez zewnętrznej uroczystości, ponieważ rozpoczął się dzień Męki Pańskiej⁶².

57. Po skończeniu Mszy obnaża się ołtarz. Wypada zasłonić krzyże w kościele zasłonami barwy czerwonej lub fioletowej, jeżeli nie zostały zasłonięte w sobotę przed 5. niedzielą Wielkiego Postu. Nie zapala się lamp przed wizerunkami świętych.

V. WIELKI PIĄTEK MĘKI PAŃSKIEJ

58. W tym dniu, w którym „Chrystus został ofiarowany jako nasza Pascha”⁶³, Kościół, rozważając Mękę swojego Pana i Oblubieńca, wspomina swoje narodzenie z boku Chrystusa rozpiętego na krzyżu i wstawia się za zbawienie całego świata.

59. Zgodnie z prądną tradycją, Kościół w tym dniu nie składa Ofiary eucharystycznej; wiernym rozdaje się Komunię świętą tylko w czasie liturgii Męki Pańskiej; chorym, którzy nie mogą uczestniczyć w liturgii, można zanieść Komunię o każdej porze dnia⁶⁴.

60. Wielki Piątek Męki Pańskiej jest dniem obowiązkowej pokuty w całym Kościele; w tym dniu należy zachować wstrzeźliwość od pokarmów mięsnych i post⁶⁵.

61. W tym dniu nie wolno sprawować sakramentów, z wyjątkiem sakramentów pokuty i namaszczenia chorych⁶⁶. Pogrzeby należy odprawiać bez śpiewu, bez gry na organach i bicia dzwonów.

62. Zaleca się, aby dzisiaj odprawiono w kościołach Godzinę czytań i Jutrzniew z udziałem ludu (por. nr 40).

63. Liturgia Męki Pańskiej powinna się odbyć w godzinach popołudniowych, koło godziny piętnastej. Ze względów duszpasterskich radzi

⁶¹ Por. S. K. Obrzędów, *Deklaracja 15 marca 1956*, nr 3, AAS 48 (1956) 153; S. K. Obrzędów, *Zarządzenia i wyjaśnienia dotyczące odnowionych Obrzędów Wielkiego Tygodnia* (1 lutego 1957) nr 14; AAS 49 (1957) 93.

⁶² Por. *Mszal Rzymski*, Wieczorna Msza Wieczerzy Pańskiej, nr 21; S. K. Obrzędów, *Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria”* (16 listopada 1955) nry 8—10, AAS 47 (1955) 845.

⁶³ 1 Kor 5, 7.

⁶⁴ Por. *Mszal Rzymski*, Wielki Piątek Męki Pańskiej, nry 1, 3.

⁶⁵ Paweł VI, *Konst. Apost. „Paenitemini”*, II, 2; AAS 58 (1966) 183; KPK, kan. 1251.

⁶⁶ Por. *Mszal Rzymski*, Wielki Piątek Męki Pańskiej, nr 1; KKB, *Deklaracja do Mszału Rzymskiego*, w: *Notitiae* 13 (1977) 602.

się wybrać godzinę dogodniejszą, w której łatwiej można zgromadzić wiernych, np.: już od południa, albo w godzinach późniejszych, ale nie po godzinie dwudziestej pierwszej⁶⁷.

64. Należy wiernie, z religijną czcią zachować porządek liturgii Męki Pańskiej (Liturgia słowa, adoracja Krzyża, Komunia święta) pochodzący ze starożytnej tradycji Kościoła. Nikomu nie wolno wprowadzać zmian według własnego uznania.

65. Kapłan i asystujący udają się do ołtarza w ciszy, bez śpiewu. Jeżeli robi się jakieś wprowadzenie, należy je podać przed wejściem kapłana.

Kapłan i asystujący, po skłonie przed ołtarzem padają na twarz; to padnięcie na twarz należy zachować, jako obrzęd własny tego dnia; oznacza on uniżenie się „człowieka ziemskiego”⁶⁸ oraz smutek i ból Kościoła.

Wierni w czasie wejścia kapłana stoją, a potem padają na kolana i modlą się w ciszy.

66. Czytania należy wykonać w całości. Psalm responsoryjny i śpiew przed Ewangelią należy odśpiewać jak zwykle. Opis Męki Pańskiej według świętego Jana, należy odśpiewać lub odczytać w taki sam sposób jak w poprzednią niedzielę (por. nr 33). Po skończeniu Pasji powinna być homilia. Przy jej końcu można wezwać wiernych, aby przez krótki czas oddali się medytacji⁶⁹.

67. Należy odprawić Modlitwę powszechną według tekstu i formy przekazanych przez starożytność, z całym zakresem intencji. Zakres ten dobrze oznacza powszechną moc Męki Chrystusa, który zawisł na krzyżu za zbawienie całego świata. W razie zaistnienia wielkiej potrzeby publicznej, Ordynariusz miejscowy może pozwolić lub nakazać, aby dodano specjalną intencję⁷⁰.

Spośród modlitw, które są podane w mszale, wolno kapłanowi wybrać takie, które bardziej odpowiadają warunkom miejscowym, tak jednak, aby zachował następstwo intencji nakazane w Modlitwie powszechnej⁷¹.

68. Krzyż, którego używa się do odśłonięcia, powinien być dość wielki i piękny. Należy wybrać z mszału pierwszą lub drugą formułę odśłonięcia. Ten obrzęd powinien się odbyć z uroczystością odpowiednią do tego misterium naszego zbawienia: tak wezwanie przy odśłonięciu Krzyża, jak odpowiedź ludu, powinny być śpiewane. Po każdym ukłknięciu należy zachować zupełne milczenie. W tym czasie kapłan stojąc trzyma wzniesiony Krzyż.

⁶⁷ Por. tamże, nr 3; S. K. Obrzędów, *Zarządzenia i wyjaśnienia dotyczące odnowionych Obrzędów Wielkiego Tygodnia* (1 lutego 1957) nr 15; AAS 49 (1957) 94.

⁶⁸ Por. tamże, nr 5, druga modlitwa.

⁶⁹ Por. tamże, nr 9; *Ceremoniał Biskupów*, nr 319.

⁷⁰ Por. tamże, nr 12.

⁷¹ Por. *Mszał Rzymski, Ogólne wprowadzenie*, nr 46.

69. Krzyż należy przedstawić do adoracji przez każdego wiernego, ponieważ osobista adoracja Krzyża jest głównym elementem tego obrzędu; tylko w bardzo licznym zgromadzeniu wiernych może się odbyć obrzęd adoracji przez wszystkich równocześnie ⁷².

Do adoracji należy przedstawić jeden Krzyż, bo wymaga tego prawdziwość znaku. W czasie adoracji Krzyża śpiewa się antyfony, „Skargi Zbawiciela” i hymn, ponieważ w lirycznej formie przypominają dzieje zbawienia ⁷³, albo inne odpowiednie śpiewy (por. nr 42). 70. Kapłan śpiewa wezwanie do Modlitwy Pańskiej, którą wszyscy śpiewają. Nie przekazuje się znaku pokoju. Komunia odbywa się w sposób opisany w mszale.

W czasie Komunii można śpiewać psalm 22 (21) lub inną odpowiednią pieśń. Po Komunii puszkę przenosi się do przygotowanego miejsca poza kościołem. (W Polsce przenosi się Najświętszy Sakrament do Bożego Grobu, zgodnie z Mszalem rzymskim dla diecezji polskich).

71. Po skończonych obrzędach obnaża się ołtarz, pozostaje jednak Krzyż i cztery świeczniki. W kościele należy przygotować odpowiednie miejsce (np. kaplicę, w której Najświętszy Sakrament był złożony w Wielki Czwartek), gdzie umieszcza się krzyż z wizerunkiem Chrystusa, aby wierni mogli go adorować i całować, a także trwać na rozmyślaniu.

72. Ze względów duszpasterskich nie należy zaniedbywać takich nabożeństw jak: Droga Krzyżowa, procesje na cześć Męki Pańskiej i wspomnienie boleści Najświętszej Maryi Panny. Teksty i śpiewy należy dostosować do ducha liturgii tego dnia. Porę tych nabożeństw należy uzgodnić z godziną obrzędów liturgicznych w ten sposób, aby było widoczne, że obrzędy liturgiczne ze swojej natury są daleko ważniejsze od nabożeństw ⁷⁴.

VI. WIELKA SOBOTA

73. W Wielką Sobotę Kościół trwa przy Grobie Pańskim rozważając Mękę i Śmierć Chrystusa oraz Jego zstąpienie do Otchłani ⁷⁵, a także modląc się i poszcząc oczekuje Jego Zmartwychwstania. Bardzo się zaleca, aby odbyła się Godzina czytań i Jutrznia z udziałem ludu (por. nr 40) ⁷⁶. Tam, gdzie to nie jest możliwe, należy urządzić nabożeństwo słowa Bożego albo inne nabożeństwo odpowiadające misterium tego dnia.

⁷² Por. *Mszal Rzymski*, Wielki Piątek Męki Pańskiej, nr 19.

⁷³ Por. Mi 6, 3—4.

⁷⁴ Por. Sob. Wat. II, KL 13.

⁷⁵ Por. *Mszal Rzymski*, Wielka Sobota; Skład Apostolski; 1 P 3, 19.

⁷⁶ Por. *Ogólne wprowadzenie do Liturgii godzin*, nr 210.

74. W kościele można wystawić dla uczczenia przez wiernych wizerunek Chrystusa ukrzyżowanego albo spoczywającego w grobie, albo zstępującego do otchłani, które ilustrują misterium Wielkiej Soboty, a także wizerunek Najświętszej Maryi Panny Bolesnej.

75. Dzisiaj Kościół całkowicie powstrzymuje się od sprawowania Ofiary Mszy świętej⁷⁷. Komunii świętej można udzielać tylko w formie Wiatyku. Nie można celebrować małżeństwa ani innych sakramentów, z wyjątkiem sakramentów pokuty i namaszczenia chorych.

76. Wiernych należy pouczyć o szczególnej naturze Wielkiej Soboty⁷⁸. Święte zwyczaje i tradycje związane z tym dniem z tego powodu, że niegdyś w Wielką Sobotę antycypowano uroczystość paschalną, należy odłożyć na noc i dzień Wielkanocy.

VIII. WIELKANOCNA NIEDZIELA ZMARTWYCHWSTANIA PAŃSKIEGO

A. Wigilia Paschalna w wielką noc

77. Zgodnie z bardzo dawną tradycją, ta noc powinna być czuwaniem na cześć Pana⁷⁹. Wigilia, którą się odprawia tej nocy wspominając świętą i wielką noc Zmartwychwstania Chrystusa, jest uważana za „matkę wszystkich świętych Wigilii”⁸⁰. W czasie tej Wigilii Kościół czuwając oczekuje Zmartwychwstania Chrystusa i celebrowa to Zmartwychwstanie przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego⁸¹.

1. Znaczenie nocnego charakteru Wigilii Paschalnej

78. „Wszystkie obrzędy Wigilii Paschalnej odbywają się w nocy; nie wolno ich rozpoczynać, zanim nie zapadnie noc, a należy je zakończyć przed świtem dnia niedzielnego”⁸². Tę zasadę należy ściśle interpretować. Potępia się przeciwne tej zasadzie nadużycia i zwyczaje tu i ówdzie spotykane, według których Wigilię Paschalną odprawia się o tej godzinie, o jakiej antycypuje się msze niedzielne.

Te motywy, jakie czasem się podnosi, aby uzasadnić antycypowanie Wigilii Paschalnej, np. brak bezpieczeństwa, nie są przytaczane, gdy chodzi o noc Narodzenia Pańskiego oraz inne zgromadzenia, które odbywają się w nocy⁸³.

⁷⁷ *Mszał Rzymski*, Wielka Sobota.

⁷⁸ S. K. Obrzędów, *Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria”* (16 listopada 1955) nr 2; AAS 47 (1955) 843.

⁷⁹ Por. Wj 12, 42.

⁸⁰ Św. Augustyn, *Mowa 219*: PL 38, 1088.

⁸¹ *Ceremoniał Biskupów*, nr 332.

⁸² Por. tamże, nr 332; *Mszał Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 3.

⁸³ S. K. Obrzędów, *Instrukcja „Eucharisticum mysterium”* (25 maja 1967) nr 28, AAS 59 (1967) 556—557.

79. Wigilia Paschalna, w czasie której Hebrajczycy czuwali w nocy oczekując przyjścia Pana, aby ich wyzwolił z niewoli faraona, była przez nich zachowywana jako doroczna pamiątka; była to figura przyszłej, prawdziwej Paschy Chrystusa, nocy prawdziwego wyzwolenia, w której „Chrystus skruszywszy więzy śmierci, jako zwycięzca wyszedł z Otchłani”⁸⁴.

80. Kościół od początku obchodził doroczną Paschę, która jest uroczystością nad uroczystościami, przede wszystkim przez odprawienie nocy Wigilii. Zmartwychwstanie Chrystusa jest bowiem podstawą naszej wiary i nadziei; przez chrzest i bierzmowanie zostaliśmy wszczępieni w paschalne misterium Chrystusa, z Nim współumarli, współpogrzebani i współzmartwychwstali, razem z Nim będziemy królować⁸⁵.

Ta Wigilia jest również oczekiwaniem powtórnego przyjścia Pana⁸⁶.

2. Struktura Wigilii Paschalnej, znaczenie jej elementów i części

81. Wigilia Paschalna ma następujący porządek: po liturgii światła i Oreadzi Wielkanocnym (pierwsza część Wigilii), Kościół święty rozważa cuda, których Bóg od początku dokonał dla swojego ludu (druga część Wigilii czyli Liturgia słowa), aż do momentu, w którym razem z nowymi członkami odrodzonymi przez chrzest (trzecia część) Kościół zostaje wezwany na ucztę przygotowaną przez Pana, jako pamiątka Jego śmierci i zmartwychwstania, w oczekiwaniu na Jego powrót (część czwarta)⁸⁷.

Nikomu nie wolno zmieniać tej struktury obrzędów według własnego uznania.

82. Pierwsza część obejmuje czynności i gesty symboliczne, które należy wykonać z taką powagą i dostojeństwem, aby wierni mogli pojąć ich znaczenie podane przez pouczenia i modlitwy liturgiczne.

W miarę możliwości, w odpowiednim miejscu poza kościołem, należy przygotować ognisko do błogosławienia nowego ognia; płomień powinien być tak wielki, aby rzeczywiście mógł rozproszyć ciemności i oświecić noc.

Należy przygotować paschał, który ze względu na prawdziwość znaku powinien być sporządzony z wosku, co roku nowy, w kościele

⁸⁴ *Mszał Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 19, Oreadzie Wielkanocne.

⁸⁵ Por. Sob. Wat. II, KL 6; Por. Rz 6, 3—6; Ef 2, 5—6; Kol 2, 12—13; 2 Tm 2, 11—12.

⁸⁶ „Tę noc spędzamy na czuwaniu, ponieważ Pan zmartwychwstał i w swoim ciele dla nas rozpoczął to życie, w którym nie ma żadnej śmierci ani snu; w ten sposób wskrzesił ciało z martwych, że już nie umrze i śmierć nie ma już nad nim władzy. Zmartwychwstały, któremu śpiewamy nieco dłużej czuwając, sprawi, że będziemy razem z Nim królowali żyjąc bez końca”: Św. Augustyn, *Mowa Gwelferw.*, 5, 4; PLS 2, 552.

⁸⁷ Por. *Mszał Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 7.

jedyny, dość dużej wielkości, nigdy zaś sztuczny, aby mógł przypominać, że Chrystus jest światłością świata. Ma być błogosławiony przy użyciu słów i znaków podanych w mszale, lub innych zatwierdzonych przez Konferencję Episkopatu⁸⁸.

83. Procesja, w której lud wchodzi do kościoła, powinna być prowadzona światłem paschału. Izraelitów prowadził w nocy słup ognisty, chrześcijanie idą za Chrystusem zmartwychwstałym. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby do każdej odpowiedzi „Bogu niech będą dzięki” dodać aklamację na cześć Chrystusa.

Światło paschału stopniowo rozszerza się na świece, które wszyscy trzymają w rękach, podczas gdy lampy elektryczne są wygaszone.

84. Diakon śpiewa Orędzie Wielkanocne, które w formie wielkiego lirycznego poematu opiewa całe paschalne misterium wszczęte w ekonomię zbawienia. W razie konieczności, gdy nie ma diakona, a celebrans nie może zaśpiewać Orędzia Wielkanocnego, można jego wykonanie powierzyć kantorowi. Konferencje Episkopatu mogą wprowadzić do Orędzia Wielkanocnego aklamacje ludu⁸⁹.

85. Drugą część Wigilii stanowią czytania z Pisma świętego. Opisują one główne zdarzenia dziejów zbawienia. Wierni mogą je spokojnie rozważać, do czego pomaga im śpiew psalmów responsoryjnych, milczenie i modlitwa celebransa.

Odnowione obrzędy Wigilii zawierają siedem czytań ze Starego Testamentu, wyjętych z Prawa i Proroków, które przeważnie zostały przyjęte w starożytnej tradycji Wschodu i Zachodu, oraz dwa czytania z Nowego Testamentu, mianowicie z Apostoła i Ewangelii. W ten sposób Kościół „poczynając od Mojżesza i wszystkich proroków”⁹⁰, wyjaśnia paschalne misterium Chrystusa. Dlatego wszędzie gdzie to jest możliwe należy odczytać wszystkie lekcje, aby zachować charakter Wigilii Paschalnej, która wymaga odpowiednio długiego czasu.

Tam, gdzie okoliczności pastoralne wymagają, aby zmniejszyć ilość czytań, należy odczytać przynajmniej trzy ze Starego Testamentu, z Prawa i Proroków. Nigdy nie należy opuszczać czytania z 14. rozdziału Księgi Wyjścia z odpowiednim kantykiem⁹¹.

86. Znaczenie typologiczne tekstów Starego Testamentu opiera się na Nowym i ukazuje się w modlitwie wypowiedzianej przez kapłana po poszczególnych czytaniach. Dobrze jest pomóc wiernym w zrozumieniu znaczenia typologicznego przez krótkie wprowadzenie. To wprowadzenie może podać sam kapłan lub diakon.

Komisje liturgiczne narodowe lub diecezjalne, niech przygotowują odpowiednie pomoce do użytku duszpasterzy.

⁸⁸ Por. tamże, nry 10—12.

⁸⁹ Por. tamże, nr 17.

⁹⁰ Łk 24, 27; Por. Łk 24, 44—45.

⁹¹ Por. *Mszal Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 21.

Po czytaniu śpiewa się psalm z refrenem powtarzanym przez lud.

W takim powtarzaniu się części zachowuje się rytm, który wspomaga uczestnictwo i pobożność wiernych⁹². Należy pilnie czuwać, aby w miejsce psalmów nie wprowadzano pieśni ludowych.

87. Po zakończeniu czytań ze Starego Testamentu śpiewa się hymn „Chwała na wysokości”, według zwyczajów miejscowych biją dzwony, śpiewa się kolektę i tak przechodzi się do czytań z Nowego Testamentu. Czyta się pouczenie Apostoła o chrzcie, jako wszczępieniu w paschalne misterium Chrystusa.

Następnie wszyscy wstają, kapłan trzykrotnie intonuje „Alleluja” stopniowo podnosząc głos, a lud je powtarza⁹³. Jeżeli jest to konieczne, psalmista lub kantor intonuje „Alleluja”, które lud powtarza między wersetami psalmu 118 (117). Ten psalm wielokrotnie cytowali Apostołowie w katechezie paschalnej⁹⁴. Wreszcie słowami Ewangelii ogłasza się Zmartwychwstanie Pańskie, co stanowi szczyt całej Liturgii słowa. Po Ewangelii nie należy opuszczać krótkiej homilii.

88. Trzecią część Wigilii stanowi liturgia chrzcielna. Teraz w sakramentalny sposób celebryje się Paschę Chrystusa i naszą. Wyraża się to w sposób całkowity w tych kościołach, które mają chrzcielnicę, przede wszystkim wtedy, gdy odbywa się chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych albo przynajmniej chrzest dzieci⁹⁵. Także wtedy, gdy nie ma kandydatów do chrztu, w kościołach parafialnych odbywa się błogosławieństwo wody chrzcielnej. Jeżeli to błogosławieństwo odbywa się w prezbiterium, a nie w kaplicy chrzcielnej, po błogosławieństwie odnosi się wodę do chrzcielnicy i tam się ją przechowuje przez cały Okres Wielkanocny⁹⁶. Tam, gdzie nie ma kandydatów do chrztu i nie błogosławi się wody chrzcielnej, wspomina się chrzest przez błogosławieństwo wody przeznaczonej do pokropienia ludu⁹⁷.

89. Następuje odnowienie przyrzeczeń złożonych na chrzcie. Wprowadza je pouczenie celebransa. Wierni stojąc i trzymając w rękach płonące świece odpowiadają na pytania. Potem zostają pokropieni wodą. W ten sposób gesty i słowa przypominają im chrzest, który otrzymali. Kapłan kropi lud przechodząc przez nawę kościoła, podczas gdy wszyscy śpiewają antyfonę „Vidi aquam” lub inną pieśń o charakterze chrzcielny⁹⁸.

90. Sprawowanie Eucharystii stanowi czwartą część Wigilii i jej szczyt, ponieważ Eucharystia jest w pełni sakramentem paschalnym, mianowicie pamiątką ofiary krzyżowej i obecnością Chrystusa zmar-

⁹² Por. tamże, nr 23.

⁹³ Por. *Ceremoniał Biskupów*, nr 352.

⁹⁴ Por. Dz 4, 11—12; Mt 21, 42; Mk 12, 10; Łk 20, 17.

⁹⁵ Por. *Obrzędy chrztu dzieci*, nr 6.

⁹⁶ Por. *Mszał Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 48.

⁹⁷ Por. tamże, nr 45.

⁹⁸ Por. tamże, nr 47.

twychwstałego, dopełnieniem wtajemniczenia chrześcijańskiego i przedsmakiem Paschy wieczystej.

91. Należy uważać, aby tej Liturgii eucharystycznej nie sprawować z pośpiechem, przeciwnie, wypada, aby wszystkie obrzędy i słowa osiągnęły największą siłę wyrazu: Modlitwa powszechna, w której nowo ochrzczeni, już jako wierni, po raz pierwszy wykonują swoje kapłaństwo⁹⁹, procesja na przygotowanie darów z udziałem nowo ochrzczonych, jeżeli są obecni, Modlitwa eucharystyczna pierwsza, druga lub trzecia i to ze śpiewem, z odpowiednimi embolizmami¹⁰⁰, Komunia eucharystyczna, jako moment pełnego udziału w sprawowanym misterium. Na Komunię wypada śpiewać psalm 118 (117) z antyfoną „Pascha nostrum” lub psalm 34 (33) z antyfoną „Alleluja, alleluja, alleluja”, albo inną pieśń wyrażającą radość paschalną.

92. Jest pożądane, aby w Komunii Wigilii Paschalnej osiągnięto pełnię znaku eucharystycznego, rozdając ją pod postaciami chleba i wina. Niech Ordynariusze miejscowi rozważą możliwość takiego pozwolenia i związane z tym okoliczności¹⁰¹.

3. Niektóre uwagi duszpasterskie

93. Liturgię Wigilii Paschalnej należy sprawować w ten sposób, aby dała ludowi chrześcijańskiemu całe bogactwo modlitw i obrzędów; należy zachować prawdziwość znaków, troszczyć się o uczestnictwo wiernych, zapewnić udział ministrantów, lektorów i scholi śpiewaków.

94. Jest pożądane, aby niekiedy przewidzieć zgromadzenie wielu wspólnot w jednym kościele, jeżeli ze względu na bliskość kościołów albo małą ilość uczestników nie można zorganizować Wigilii z pełnym udziałem i uroczystą oprawą.

Należy popierać udział grup specjalnych w sprawowaniu Wigilii Paschalnej, w czasie której wszyscy wierni razem zgromadzeni mogą głębiej doświadczyć znaczenia przynależności do tej samej wspólnoty kościelnej.

Wiernych, którzy z okazji wakacji wyjeżdżają z własnej parafii, należy wezwać, aby uczestniczyli w Wigilii Paschalnej w miejscu, gdzie przebywają.

95. W zapowiadaniu Wigilii Paschalnej należy uważać, aby jej nie przedstawiać jako zakończenia Wielkiej Soboty. Lepiej jest powiedzieć, że Wigilię Paschalną sprawuje się „w noc paschalną”, jako jeden akt kultu. Wzywa się duszpasterzy, aby w katechezie pilnie pouczali wiernych o uczestniczeniu w całej Wigilii Paschalnej¹⁰².

⁹⁹ Por. tamże, nr 49; *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, nr 36.

¹⁰⁰ Por. *Mszal Rzymski*, Wigilia Paschalna, nr 53; Tamże, Msze obrzędowe, 3. Przy udzielaniu chrztu.

¹⁰¹ Por. *Mszal Rzymski*, *Ogólne wprowadzenie*, nry 240—242.

¹⁰² Por. Sob. Wat. II, KL 106.

96. Aby lepiej celebrować Wigilię Paschalną, sami duszpasterze powinni pogłębiać znajomość tekstów i obrzędów; wtedy będą mogli podawać prawdziwą mistagogię.

B. Dzień Wielkanocy

87. Mszę w dniu Wielkanocy należy odprawić bardzo uroczysto. Jako aktu pokutnego, wypada dokonać pokropienia wodą święconą w czasie Wigilii. Podczas pokropienia śpiewa się antyfonę „Vidi aquam” albo inną pieśń o charakterze chrzcielny. Tą samą wodą należy napełnić kropielnice przy wejściu do kościoła.

98. Należy zachować, tam gdzie trwa lub zależnie od okoliczności wznowić, tradycję odprawiania w dzień Wielkanocy Nieszporów chrzcielnych. W ciągu tych Nieszporów, podczas śpiewania psalmów odbywa się procesja do chrzcielnicy¹⁰³.

99. Paschał umieszcza się obok ambony albo obok ołtarza i zapala się przynajmniej na wszystkie uroczyste obrzędy liturgiczne tego okresu, to jest na Mszę, Jutrznę i Nieszpory, aż do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego. Po tej niedzieli paschał z czcią przechowuje się w kaplicy chrzcielnej, aby od niego zapalać w czasie chrztu świece ochrzczonych. Przy odprawianiu pogrzebu paschał ustawia się obok katafalku, aby wskazywał, że śmierć jest dla chrześcijanina jego prawdziwą Paschą.

Poza Okresem Wielkanocnym nie zapala się paschału, ani się go nie przechowuje w prezbiterium¹⁰⁴.

VIII. OKRES WIELKANOCNY

100. Obchód Wielkanocy trwa w Okresie Wielkanocnym. Pięćdziesiąt dni od Niedzieli Zmartwychwstania aż do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego, obchodzi się w radości jako jeden dzień świąteczny, a nawet jako „wielką niedzielę”¹⁰⁵.

101. Niedziele tego okresu uważa się za niedziele Wielkanocy. Mają one pierwszeństwo przed świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami. Uroczystości, które przypadają na te niedziele, antycypuje się w sobotę¹⁰⁶. Uroczystości na cześć Najświętszej Maryi Panny i Świętych, które przypadają w ciągu tygodnia, nie mogą być obchodzone w te niedziele¹⁰⁷.

¹⁰³ Por. *Ogólne wprowadzenie do Liturgii godzin*, nr 213.

¹⁰⁴ Por. *Mszał Rzymski*, Niedziela Zesłania Ducha Świętego, rubryka końcowa; *Obrzędy chrztu dzieci*, *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, Wprowadzenie ogólne, nr 25.

¹⁰⁵ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 22.

¹⁰⁶ Por. tamże, nry 5, 23.

¹⁰⁷ Por. tamże, nr 58.

102. Cały ten okres jest przeznaczony na „mistagogię” dorosłych, którzy otrzymali wtajemniczenie chrześcijańskie w czasie Wigilii Paschalnej. Tam, gdzie są nowo ochrzczeni, należy zachować to, co jest przepisane w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, numery 37—40 i 235—239. Wszędzie, w czasie oktawy wielkanocnej, należy dodawać w Modlitwie eucharystycznej modlitwą wstawienniczą za nowo ochrzczonych.

103. Przez cały Okres Wielkanocny, w czasie mszy niedzielnych należy zarezerwować wśród wiernych specjalne miejsca dla nowo ochrzczonych. Wszyscy nowo ochrzczeni niech się starają uczestniczyć w mszach ze swoimi chrzestnymi. W homilii i, zależnie od okoliczności, w Modlitwie wiernych należy o nich wspomnieć. Na zakończenie okresu „mistagogii”, koło Niedzieli Zesłania Ducha Świętego, powinno się odbyć jakieś nabożeństwo, zgodnie z krajowym zwyczajem¹⁰⁸. Wypada, aby dzieci otrzymywały w te niedziele wielkanocne pierwszą Komunię świętą.

104. W Okresie Wielkanocnym, duszpasterze niech pouczają wiernych już przystępujących do Komunii świętej o znaczeniu przykazania kościelnego nakazującego w tym czasie przyjęcie Komunii świętej¹⁰⁹. Bardzo się zaleca, aby przede wszystkim w oktawie wielkanocnej zaznaczyć Komunię świętą do chorych.

105. Tam, gdzie jest zwyczaj błogosławienia domów z okazji świąt Wielkanocnych, powinien tego błogosławieństwa udzielić proboszcz albo inni kapłani, lub diakoni przez niego delegowani. Jest to okazja do spełnienia obowiązków duszpasterskich¹¹⁰. Proboszcz nawiedza domy, aby odwiedzić każdą rodzinę, odbywa rozmowę z jej członkami i modli się z nimi używając tekstów zawartych w księdze błogosławieństw¹¹¹. W wielkich miastach należy przewidzieć możliwość zgromadzenia wielu rodzin, aby razem odbyć obrzęd błogosławieństwa.

106. W różnych krajach i u różnych narodów, spotyka się liczne zwyczaje ludowe związane z Okresem Wielkanocnym, które nierzadko ściągają większą liczbę uczestników niż święta Liturgia; nie należy ich lekceważyć, ponieważ mogą one wyrażać ducha religijności wiernych. Konferencje Episkopatu i Ordynariusze miejscowi niech zadbają, aby tego rodzaju zwyczaje, które sprzyjają pobożności, zharmonizować z Liturgią i przepoić jej duchem, tak aby czerpały inspirację z Liturgii i do niej lud prowadziły¹¹².

¹⁰⁸ Por. *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*, nry 235—239.

¹⁰⁹ Por. KPK, kan. 920.

¹¹⁰ S. K. *Obrzędów*, Dekret „*Maxima redemptionis nostrae mysteria*” (16 listopada 1955) nr 24, AAS 47 (1955) 847.

¹¹¹ *Błogosławieństwa, rozdział I, II, Doroczne błogosławieństwo rodzin w ich domach*.

¹¹² Por. Sob. Wat. II, KL 13; Por. KKB, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell'anno mariano* (3 kwietnia 1987) nry 3, 51—56.

107. Ten święty okres pięćdziesięciu dni kończy się w Niedzielę Ześłania Ducha Świętego, w którą wspomina się Ześłanie Ducha Świętego na Apostołów, początki Kościoła oraz początek jego misji skierowanej do wszystkich języków, ludów i narodów¹¹³.

Należy popierać dłuższe sprawowanie Mszy wigilijnej, która nie ma charakteru chrzcielnego jak Wigilia Paschalna, lecz jest gorliwą modlitwą za przykładem Apostołów i uczniów, którzy trwali jednomyślnie na modlitwie z Maryją, Matką Jezusa, oczekując Ducha Świętego¹¹⁴.

108. „Cechą charakterystyczną uroczystości paschalnej jest to, że cały Kościół cieszy się z odpuszczenia grzechów, jakie zostało udzielone nie tylko tym, którzy odrodzili się przez chrzest, lecz także tym, którzy od dawna zostali zaliczeni do przybranych dzieci”¹¹⁵. Dzięki gorliwszej działalności duszpasterskiej i większemu wysiłkowi duchowemu, z łaską Pana wszyscy, którzy ukończyli obchód świąt wielkanocnych, będą mogli zachować ich ducha w życiu i postępowaniu¹¹⁶.

W Rzymie, w siedzibie Kongregacji Kultu Bożego, dnia 16 stycznia 1988.

Arcybiskup tyt. Wonkary

† Wergiliusz Noé
Sekretarz

Paweł Augustyn kard. Mayer OSB
Prefekt

przekład: O. FRANCISZEK MAŁACZYŃSKI OSB

Kongregacja Kultu Bożego
Prot. N. 430/88

DEKLARACJA W SPRAWIE MODLITW EUCHARYSTYCZNYCH I EKSPERYMENTÓW W LITURGII

Kongregacja Kultu Bożego, zważywszy na pewne inicjatywy, które spotyka się w sprawowaniu świętej liturgii, uznała za konieczne przypomnieć normy odnoszące się do Modlitw eucharystycznych i ekspe-

¹¹³ Por. *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza*, nr 23.

¹¹⁴ Pierwsze Nieszpory uroczystości można połączyć z mszą w sposób przewidziany w *Ogólnym wprowadzeniu do Liturgii godzin*, nr 96. Można odczytać więcej czytań z Pisma świętego, które Lektorarz podaje do wyboru na tą mszę, aby głębiej zrozumieć misterium tego dnia. W takim wypadku lektor udaje się na ambonę i tam czyta pierwszą lekcję. Potem psalmista lub kantor śpiewa psalm, a lud powtarza refren. Następnie wszyscy wstają, kapłan mówi „módlmy się” i po chwili cichej modlitwy odmawia kolektę odpowiadającą czytaniu (np. jedna z kolekt dni powszednich po 7. niedzieli Wielkanocnej).

¹¹⁵ Sw. Leon Wielki, 6 *Mowa o Wielkim Poście*, 1—2: KL 54, 285.

¹¹⁶ Por. *Mszał Rzymski*, Sobota po 7. niedzieli Wielkanocnej, kolekta.